

A mi czikkorozatunk czélja csupán felkelteni a fontos tárgy iránt a közönség érdeklődését és bevezetésül szolgálni a szakértő munkálat megértéséhez.

II.

A mezőgazdasági munkások jogviszonyai eddig az 1876. XIII. t. cz. az u. n. cselédtörvény keretében illeszkedtek. Néhány szűkszavú törvényszakasz bánt el az egész intézménnyel, de ezek a munkaadó jogainak megóvását nem biztosították, a munkást pedig kitétték a legelkeltebb uszornának és kizsákmányolásnak. A cselédtörvény alapján a mezőgazdasági munkás garázda rabszolgahaddá fejlődött ki, mely épen azért részesült annyival oly emberietlen bánásmódban, mert nem volt mód erkölcsi megfékezésére. A törvény intézkedései nagy mértékben hiányosaknak és elégteleneknek bizonyultak.

Az új törvény hathatós intézkedéseket tartalmaz minden irányban, csak e vidék szempontjából mellőz egy igen fontos ténnyezőt. A törvény csak munkaadót és munkást ismer. Nálunk az előbbi a szó szoros értelmében véve, nem létezik, hanem van a munkaközvetítő, a vállalkozó itteni elnevezés szerint kaszás- vagy arató-gazda.

Mivel pedig nálunk a munkabérszerződések nem a munkaadó, hanem a vállalkozó és munkás közt jönnek létre, e szerződések egészen más jellegűek, mint a minők az 1898. II. t. cz. II. fejezetében nyerne szabályozást.

A törvény azt mondja, hogy gazdasági munkát nem cseléd minőségben elvállalni szándékozó munkásokkal a munkaadó vagy intézkedésre jogosult megbízottja írásbeli szerződést tartozik kötni, mely ha nem a törvény által előírt alakban jött létre, a közigazgatási hatóság előtt nem érvényesíthető.

A törvény szigorú magyarázatával meg lehet tagadni a közigazgatási jogsegélyt azoktól a szerződésektől, melyek nem a munkaadó és munkás, hanem a vállalkozó és munkás között jönnek létre, mert a vállalkozó nem tekinthető a munkaadó megbízottjának, hisz sokszor még a munkadár szerződések megkötésekor maga sem tudja, hogy hová viszi embereit munkára. Már pedig ha e szerződések leglényegesebb biztosítéka, a közigazgatási úton való érvényesíthetőség a törvényben előírt gyors, szigorú eljárással és büntető sanctiókkal megszerzünk, és ezek az ügyek a polgári bíróság hatáskörébe kerülnek, akkor halálos csapás éri azt a gazdasági munka-vállalkozást, melynek tagadatlanul meg volt eddig az a rendkívüli érdeme, hogy a vendég nép nagy részének megélhetését megkönynyítette.

Ez cseppet sem tréfa, hanem valóságos gazdasági csapás e vidék népére és ha idejekorán nem gondoskodunk annak elhárításáról, mérhetetlen kárt okozhat a közel jövőben arató-gazdáknak és munkásoknak egyaránt.

Már pedig ki biztosíthat minket arról, hogy a legfőbb hatóság nem fog az e vidéki szerződésekkel szemben a törvény me-rev állaspontjára helyezkedni? Ezt csak maga a legfőbb hatóság, a földmivélségi

miniszter tehetné. Ámde az életbeléptetési rendelet 20. §-ának 2. bekezdése e tekintetben cseppet sem megnyugtató, mert a jegyzőt, ki a szerződést készíti, arra kötelezi, hogy ha a munkaadó személyesen nincs jelen, felelősség terhe mellett győződjék meg arról, hogy a megbízott szerződéskötésre felhatalmazással bír-e?

Hogyan tudjon az aratógazda felhatalmazást előmutatni, mikor azt sem tudja, kinél fogja dolgoztatni a munkásokat?

Szerződjék előre a munkaadókkal, lesz a felelet. Ámde első sorban ez nem függ az aratógazdától, másodsorban pedig megtekinthetik, hogy felbomlik a földbirtokossal kötött vállalkozási szerződés, — az aratógazda kénytelen munkásait máshol dolgoztatni és ez esetben — az összes előre kötött munkabérszerződések a tűzbe dobhatók.

Vagy tekintsük magát az aratógazdát munkaadónak! Ám a törvény 9 és 34. §-ából egyenesen és határozottan kitűnik, hogy munkaadónak a mezőgazdasági birtokosa tekinthető csupán és épen ebben a körülményben a munkások egy hatalmas és közérdekből nem mellőzhető garanciája rejlik! A munkás joggal követelheti, hogy vele ne a sokszor megbízhatatlan arató-gazda, hanem a földbirtokos vagy annak megbízottja szerződjék, de megkövetelheti sőt meg tartozik ezt követelni a latóság is. És ime, itt a veszelő, melyet fentebb eszeteltem!

Dr. Khál Elek.

A szövetkezeti törvényjavaslatról.

A hitelszövetkezeti törvényjavaslat általános vitája alkalmából kivétel nélkül valamennyi szónok tehát ugy a kormánypártiak, mint az ellenzékiek, az elismerés zászlóját hódolattal hajtották meg gróf Károlyi Sándor előtt, mint olyan ember előtt, aki hazánkban a szövetkezetek ügyét kipróbálta, aki szível-lelkel a kisebbek sorsa javításán éveken át működött, a ki 379 községi hitelszövetkezetet alapított, mely szövetkezetek területén 926.956 ember javát szolgálja, a jegyzet üzletéről melyk száma 163.513, értéke 8.883.240 korona, melyből már 20 fillérenként befizettek 4.923.000 koronát és a mely szövetkezetek mult évi összes vagyonja 24.131.336 korona volt.

A nagy vagyon gróf Károlyi Sándor vezetése alatt majd nem abszolút biztossággal kezelteket, a 379 szövetkezetből egy sincs rossz, mindnyáján életképesek. Tehát méltó és igazságos volt, hogy ez alkalommal mindnyáján annak az embernek hódoljunk, kinek a kisebbek egy jó része a vagyoni függetlenséget, a társadalmi békét és közgazdasági művelődést köszölni.

Az erdélyi részeken 107 községi hitelszövetkezet működik a Károlyi Sándor gróf jóvoltából 183.000 ember javára; üzletárszük 1.270.986 korona, melyre már befizettek husz fillérenként 682.905 koronát. Összes vagyonuk 4.556.280 korona.

Ezen erdélyi részeken hitelszövetkezetek nevében engedje meg a nemes gróf nekem is, hogy most, mikor már az ország színe-jára az ő munkatársai közé állott, hálámot fejezzem ki, mert itt az erdélyi részeken sokkal fontosabbak, sokkal szebbek az eredmények, mint hazánk bármely más részében, mert a nemzetiségi kérdés békés, barátságos megoldását készíti elő.

Ugy látszik, a képviselőház minden pártja feltétlen hiva a szövetkezeti eszmének és szívesen támogatja a gróf Károlyi Sándor elvei alapján készült törvény kerestatvitelét is.

Mégis különös az, hogy bár mindnyáján elismerjük gróf Károlyi Sándor nagy tudását a szövetkezeti téren, sokan — kivált az ellenzéki szónokok közül — a törvényjavaslatnak éppen azon §-ait

támadják meg, melyeket gróf Károlyi Sándor, az ő általa alapított központi alapszabályaiban szükségesnek tartott és a melyeket a törvényjavaslatba éppen az ő alapszabályaiból vettek át.

Nem akarok mindnyájára kiterjeszkedni, csak mutatólul hivatkozom a „hazai szövetkezetek központi hitelintézetek, mint szövetkezetek“ alapszabályainak 26. §-ára:

„Igazgatónak üzletárszszel nem bíró egyén is választható.“

és a 44. §-ának második bekezdésére „Az igazgatóság állapítja meg, hogy az egyes szövetkezetek elfogadhatnak-e takarékbetéteteket és mily föltételek és mily kezelés mellett? továbbá, hogy miképpen helyezték el a szövetkezetek fölsőleges pénzeiket?“

Ezeknek a §§-oknak felelnek meg a törvényjavaslat 30. és 59. §§-ok és ezeket a §§-okat nem akarják sokan elfogadni most azok, a kik a gróf Károlyi Sándor-féle központi alapszabályaiban ezeket jónak találták és a gyakorlat tényleg be is bizonyította, hogy helyesek és jók.

Szükséges mindkét §; egyik, hogy a szövetkezeti ügy iránt érdeklődő értelmesebb egyén is részt vehessen, mert ellenkező esetben ki volna zárva pl. a lelkes, akinek köre nem esik össze a körjegyű körrrel, nem folytathatja be mindegyik községben a szövetkezet dolgoiba, mert — tényleg csak egy faluban lakik, s az elvet szigoruan fentartva, csak egy szövetkezetnek lehet rendes tagja; épen így a birtokos, tisztviselő stb.

A másik § nagyon lényeges és fontos, a szövetkezetek életképességét van hivatva előmozdítani.

Ha a községi hitelszövetkezeteknek a korlátlan takarékbetétet elfogadása iránti joga volna meg, az egyrészt a takarékpénztáraknak ártana, másrészt, ha sok betét lenne, a hitelszövetkezeteket a humánus iránytól téríthetné el, mert a takarékbetétet okvetlenül gyümölcsözteszteni kellene, így a könnyelmű hitelezésre vezetne mert annyit adnának és ajánlgatnának a szövetkezetek a tagoknak, a mennyit az illető megbir, de ez a szövetkezeti elvel ellenkezik, mert csak annyit kell adni, mennyire az illetőnek szüksége van.

Gróf Károlyi Sándor és társai a takarékbetétet minden szövetkezetnek korlátlanul megengedték daczára e §-nak és meg fogja engedni az új törvény alapján alakuló központ is mindaddig, a míg ez nem válik veszelőssé.

A hitelszövetkezeteknek üzleti tőkéje csak egy kisebb része lehet takarékbetét, mert ez minden perczen felmondható, kivethető és legnagyobb veszedelembe sodorná a hitelszövetkezetet, ha ilyen rövid lejáratu betétekre építené fel üzletkörét.

Azért szükséges a központ hozzájárulása a betétekhez, hogy azok fedezésére trtaléktől tartson készlésben, hogy a mikor a betető betétje visszaköveteli, ne az adós tagot kényszeríték sok renkvilvi fizetésre, hanem a szövetkezet vagy központ gondoskodjék a kifizetésről.

Nincs tehát veszedelem e két §-ban sem. Ha gróf Károlyi Sándor nem látott ezekben veszedelmet, ne lássanak mások sem.

A szövetkezeti gondolatkörbe máról holnapra teljesen beélni magát nagyon nehéz. Gróf Károlyi Sándor és társai tíz év óta „oglalkoznak e dologgal, tíz évi munkájuk gyümölcsét helyezték el a törvényjavaslatba, ne volna helyes, ha Ephemer-babérokért a jól meggondolt munka erejét rantani engednék.

Dr. Gidófalvy István,
kir. közjegyző.

H r e k

— Boldog ünnepnapokat kívánunk tisztelt olvasóinknak!

— Adomány. Ó felsége a király a vashidegkuti templom építés költségére 200 frtot adományozott.

— Vasuti hírek. Az alsó-lendva-regedei vasutonnal közigazgatási bejárása június 13-án kezdődik Alsó-Lendván. A járásunkeleti érdekelt községekkel június 15-én lesz a tárgyalás Muraszombatban. Az alsó-szölnök—muraszombati keskeny vágányu vasut terepét a mult héten járták be gr. Széchenyi Tivadar orsz. képviselő és Zoltán Géza,

az államépítészeti hivatal főnöke. Az eredeti terv némi módosulást szenvedett, mert a vonalat Felső-Lendva kikerülésével Kuzmán át a peresőt völgybe s innen Ferenzfalváig szándékoznak vezetni. A körmeud-rélicsi vonal úgyben is nagyobb szabású mozgalom indult meg. Szóval vasuti terv van elég, csak legalább az egyik lenne készen valahára.

— **Személyi hir.** Halász Ferencz, kir. tanácsos, Vasvármegye tanfelügyelője a járás iskoláit vizsgálván, folyó hó 25-én városunkban időzött s megtekintette az elemi iskolát és iparostanonc iskolát, mindenütt megelégedésének adván kifejezést. Megvizsgálta az állami kisdudót is és úgy a helyiség megnagyobítását, valamint meg egy óvónő alkalmazását elkerülhetlenül szükségesnek találta.

— **Eszküvő.** Kardos József muraszombati kereskedő f. hó 22-én esküdött örök hűséget Bács János muraszombati föll- és háztulajdonos leányának Anna kisasszonynak Zavaratlan boldogság kísérje frigyüket.

— **Tanítói körgyűlés.** A szombathely-egyházmegyei tanítótestület muraszombati köre f. hó 26. Pereston tartotta meg rendes tavaszi gyűlését, mely alkalommal a kör belügyeinek elintézésén kívül, Kollárs Lipótné gyűl. Szlovák Teréz peresőt tanítónő sikertől gyakorlati előadást tartott növénydekeivel. Előadónő ez alkalommal nem csak azt mutatta be a körnek, hogy teljesen otthon van növénydekeinek szakavatott vezetésében, hanem meglepő eredményt is mutatott be a magyarosítás terén, miért is a kör teljes elismerését és jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki előadónak. Igen nagy figyelemmel hallgatta továbbá a kör Csizsár János muraszombati r. k. tanítónak értekezését miként szoktassuk a gyermeket az engedelmességre. Előadó ezen terjedelmes értekezésében fejtené találja verni a szegyet, midőn a mai népevel szemben, és hányszor a szülő maga sírásója saját gyermeke boldogságának. A kör előadónak ez igazán fáradságot nem kímélő munkáját elismerést és köszönetét fejezte ki és elrendelte, hogy ezen közérdeklő értekezés valamely lapban közöltesse. Ennek utána, miután a kör tisztviselőinek három évi mandátuma lejárt, a kör tisztújítást ejtette meg Borovnyák József vashidegkuti plébános korolnoksége alatt. Egyhanglagon megválasztották: Elnök Völgyi Ferencz csendilaki, jegyző Wilfinger Károly muraszombati, pénztárnok Ficzko Miklós vashidegkuti tanítók. A kör özi gyűlést Vashidegkuton, október második felében tartja meg.

— **Szerencsés fordulás.** Völgyi Ferencz csendilaki tanító és társai f. hó 26-án Perestóra való utazása alkalmával Dombalja vidéken a lovak megbokrosodtak s szerencsésen fordultak. Mint tudjuk, az ijedségen kívül egyéb baj nem történt.

— **Ertesítés.** A muraszombati járási ipartestület előjárósága az 1898. évi április 3-án tartott közgyűlési határozat értelmében, oly felhívással értesíti a testület tagjait, hogy az 1898. évi június hó 29-én tartandó iparostanoncok munka kiállításán tanoncokkal részt venni sziveskedjenek, annál is inkább, hogy az előjáróság valamint ki küldendő bíráló bizottság a tanoncok előhaladásáról az elmúlt tanévről kellő tájékozást szerezhesen s a jó előmenetelt tanúsító iparos tanoncokat jutalomba részesíthesse. A kiállításban részt venni szándékozó iparos tanoncok munkaedőjük utján felhívattak, hogy ebbeli szándékuikat legkésőbb június hó 15-ig az ipartestület előjáróságnál jelentsek be. Muraszombat 1898. évi május hó 27. Bács János jár. ipartest. elnök. Wilfinger Károly jár. ipartest. jegyző.

— **Alapító tag.** A muraszombati róm. kath. tanítói kör belépett „A vendékedik magyarosító közművelődési egyesületbe alapító tagnak.

— **Járvány.** Murafüzés községben 2 ronc-szó toroklob esett fordult elő e hét folyamán. Mindkettő halálal végződött.

— **Vásár áthelyezése.** Szent-Gotthárd nagyközségben a szept. 26-ára eső országos vásárnak ugyanazon hó 19-én való megtartását a helygyminiszter megegyezte.

— **Meghívás.** A „Vasmegei általános tanító-testület muraszombati járásköre" ez évi tavaszi sorrendben XLIV-ik rendes gyűlést 1898. évi június hó 2-án délelőtt 9 órakor Urdombon az állami népiszkolában fogja megtartatni, melyre a kör t. tagjait és népevel barátait ezennel tisztelettel meghívjuk. Táragsorozat: 1. Elnöki jelentés. 2. Gyakorlati tanítás: egy olvasmány tárgyi kezelése a beszéd és értelem. gyakorlatok alapján II-ik osztályal. Steindl Hermin tanítónő által. 3. A múlt évi körgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 4. A számvizsgáló bizottság jelentése. 5. Az állandó bíráló-bizottság jelentése. 6. Könyvtárnok jelentése. 7. Tagsági díj beszédese. 8. A jövő körgyűlés idejének, helyének és tételeinek kitűzése. 9. Indítványok. 10. Tisztújítás. Csendilakon, 1898. május 7-én. Völgyi Ferencz, a kör. elnöke. Kollars Ferencz, a kör jegyzője. Gyűlés után megtekintése a muraszombati gazd. egyesület tótlaki faiskolájának és gyűmölcsészeteinek. Ezután közös ebéd „Szép" nevű vendéglőben.

— **Nyári mulatság.** Egy-két kisebbszabású túzóltó majális számítva, meglehetősen csendesen igérkezett az idén a nyári évad. Ha csak a diákok fel nem zavarják a vakációban a szundikáló kedélyeket, hacsak a közművelődési egyesület nem csap össze valamint-miként a fáma mondja. Hidegkuton ottani új alapító tagjai tiszteletére: alig hittük, hogy valamelyes alkalom legyen a szabadban való mulatságra. Kellemes meglepetést fog szerzeni az a meghívó, a melyet a napokban küld széjjel a rendezőség, tudtára adván de csupán azoknak, a kiket illet, hogy Felső-Lendva és vidékének intelligenciájára f. évi június hó 12-én Felső-Lendván a tekepálya mellett erdőben zártkörű táncmulatságot rendez. A nemtánczóknak a koráramlatához képest mindig nagyobb serege tekeversenyben érvényesítheti majd tehetségét és hogy a nyári estének sok szép zsemugszártól káprázatos fényt még vakítóbbá tegyék: tüzijátékot is rendeznek az érdeműs vállalkozók. A földi csillog azonban előre láthatólag lefőzik az égi és a repülő csillagokat. A közönség remélhetőleg nagy számú lesz e mulatságon, mely miatt már is annyi leányszív dobog s mely jótékony céljánál fogva is megérdemli, hogy a legpompásabban sikerüljön. Ezzel kapcsolatban megemlítjük még, hogy a derék széchenyuti vendéglős, Rosenberger, június 5-ére hirdeti ugyancsak nyári mulatságot, mely azonban nem lesz zártkörű.

— **Hivatlan vendég.** F. hó 25-én délután Vaslakon és környékén esővel vegyes jégeső volt, mely azonban nem okozott számbavehető kárt.

— **Táncztanítás.** Neumann Márk budapesti okleveles táncztanító, kinek működéssel a szgotthárdi és alsó-lendvai közönség igen meg volt elégedve, városunkban saját jellegű táncztanfolyamot szándékozik nyitni magán lakásán. Alkalmunk volt oklevelét és bizonyítványait megtekintetni s így jó lélekkel ajánljuk ott olvasó közönségünk figyelmébe és pártfogásába.

— **Talált hulla.** f. hó 26-án reggel, a várhelyi határban az ut mentén Czelez Ferencz csendilaki lakóst halva találták. Az orvosi látélet szerint külérőszak nyomai láthatók, valószínű agyonütötték. A tettesek eddig ismeretlenek. A vizsgálat folyamatban van.

— **Fegyvergyakorlatok.** A tartalékosok és póttartalékosok fegyvergyakorlatára az 1898-ik évben az 1889. 1891. 1893 és 1895-ik sorozási évfolyam tartalékosai vannak kötelezve, az 1889. 1891. 1893 és 1895-ik sorozás évfolyam póttartalékosai, az egyéves önkéntesek, kik a hadgyakorlatokban még nem vettek elég gyakran részt és a kiknek hét évnél rövidebb tartalékszállgalmi kötelezettségük van, végül azok a tartalékosok és póttartalékosok, kiknek az 1897-ik évi fegyvergyakorlatot pótolniok kell. A fegyvergyakorlatok április 26-tól augusztus 31-ig fognak tartani. Ezenkívül a létállomány pótlása végett a gyalog- és vadászcsapatból nagyobb számú póttartalékos hivatnak be május 2-án, 31-én, június 28-án, július 18-án és augusztus 16-án 28 napos hadgyakorlatra

— **Lopások.** Folyó hó 21-én virradóra ismeretlen tettesek Bugzó József nemesi korcsmáros, kamrájának hátsó falát kibontották és onnan mintegy 34 ft értékű élelmi szereket loptak el. A nyomozás eddig még sikerre nem vezetett. Folyó hó 24-én Kúháir István nemesi lakos aratógazdától ismeretlen tettesek az ablakon át a kamrába bujtak és abból mindegy 75 ft értékű élelmi szerek loptak el. A tettesek nyomozás alatt állanak. A múlt napokban pedig Rosmann István zeltinigi (Regede mellett) lakostól mintegy 90 ft értékű zsírt loptak el. A tettesek itt is ismeretlenek, valószínű, hogy a lopásokat a vidékünkön körblő cizgányok követték el.

— **A Ferencrendiek nem engednek.** Ismeretes dolog, hogy a magyarországi ferencrendiek körében nagy visszatetszést keltettek azok a Rómában szervezett reformok, amelyek értelmében megszigorítani akarták a ferencrendi barátok életét. A Ferencrendiek kijelentették, hogy a reformok ellenkeznek a magyar viszonyokkal és inkább kilépnek a rendből, mint hogy az új szabály szerint éljenek. Azóta már híre terjedt, hogy Róma visszavonja ezeket a reformokat, de úgy látszik, ez nem való. Erre mutat legalább az, hogy a rend tagjai egymásután kilépnek. A szegedi zárdából Urbán Juvénalis ferencrendi házfőnök is kilépett a rendből. Vale eddig ötvennégy rendtag hagyta el a szerzetet. Tizenkét novicius is kilépett és csak kettő maradt meg.

— **A csáktornyai állami tanító-képző intézet első osztályába az 1898/99. tanévre felvételtel, kik életüknek 15 évét f. évi szept. 1-én betöltött, vagy koregedélyt nyerne, testileg épek és egészségesek s a polgári, — vagy közséplakosa 4. (a felső népiskola 3.) osztályát elvégezték, vagy esetleg felvételi vizsgálatot tesznek. A felveendő első éves tanító-növendékek közül 22-én államegelyben részesülnek. Még pedig első sorban mind a 22 növendék az intézet internatusában lakást és mosást kap; ezenkívül közülük ingyen, vagy mérsékelt áron (havi 3, 6, 9, vagy 12 forintnak az intézet pénztárába történő befizetés mellett) az intézet köztartásán reggeli, ebéd és vacsarából álló élelmezést nyerne. A felvételre vonatkozó kérvények belül a képző-intézet igazgatótanácsára címzve f. május hó 31-ig a csáktornyai áll. tanító-képző-intézet igazgatóságához küldendők. A kérvényhez csatolandó: a múlt tanévi osztálybizonyítvány s a jelen tanévről az időszaki értesítő, továbbá a folyamodó születési bizonyítványa, tisztí orvosi bizonyítvány a tanuló egészségi állapotáról és testi épségéről, hiteles községi bizonyítvány a szülők vagyon állapotáról, évi jövedelméről, a kiskori családtagok számáról és életkoráról s a család fő polgári állásáról. Ha a kérvényhez szegénységi bizonyítvány csatolattik, a kérvény és mellékletei bélyegmentesek.**

— **Vizsga.** A muraszombati evang. népiszkolában az év záróvizsga június hó 4-én, szombaton délelőtt lesz, mely alkalomra a szülők és tanügybarátait tisztelettel meghívja az iskolaszék.

A bodóhegyi evang. gyűl. tulajdonát képező s a templom mellett lévő vendéglő f. é. jun. 26-án d. u. 2 órakor nyilvános árverés útján 3 esetleg 6 egymásután következő évre bérbé fog adatni.

Közelebbi feltételek megtudhatók a bodóhegyi evang. lelkeszi hivatalban.

— **Kézrekerült rablőgyilkosok.** Körülbelül két évvel ezelőtt nagy meglepetést keltett az a vérlázító rablőgyilkosság, melyet Szombathán, Rédcis mellett, az alsó-lendvai járásban elkövettek s melynek két emberélet, Danacs Mihályé és István testvéreé áldozatul esett. Az akkor

